

Universal Declaration of Human Rights - Aja

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EJUKƆNWO GBEFANDEDE SƆSƆ ACE AGBETƆTƆWO NÚ

ENYƆFƆNU

SƆsƆ egbexƆxƆ do amenyinyi to alƆkpa Ɔekpo kpwime kodo enusƆsƆ ci wƆ yi dogù wawa do eseji ko fàfà le ègbèmè,

SƆsƆ edemasƆ le agbetƆ yƆyƆ be agbetƆ me ci yi dƆn kanlinnuwawa va egbeme, yi agbetƆ fƆn egu, yi shinxome, ehƆnwo yi dƆ yi ejukƆnwo Ɔé egbefan be agbetƆwo le vo a xƆse, a gbédƆn a gu aya le ekƆ,

SƆsƆ agbewƆxe kpƆkpƆ do ese ji Ɔ, e le veƆiƆe be wo de Ɔo a jin amejji; nƆ de nyi nene Ɔ, agbetƆ a va sƆ ezƆ ta, a sƆ nyidƆn le akƆn, a fƆngu do eganwuame kodo ametafudotƆwo ji,

SƆsƆ ñusendodo nƆ Ɔekawawa ko exlƆdodo a yi ñukƆ le ejukƆnwo gblame,

SƆsƆ enyƆ ciwo yi le esewemame wowo ejukƆn ciwo yi do DEKAWAWAGBE gbé Ɔegbefan yi nu be yewo kando agbetƆ cƆwo ji, le amenyinyi ko eyi wanawome, lé ñusuwo kodo nyƆnuwotasƆweme, yi yewo sƆ egbe Ɔo eju nƆ nƆnƆme, ñukƆyi, nƆ agbemenƆnƆ a nyƆ nƆ ame kpu, nƆ agbetƆ a kpƆ vovo a wa enu ci yi drwi,

SƆsƆ ejuwo kodo wowo kplekplegbé gbesosome, nƆ wo a sƆ na bubu agbetƆ, a mi dàdà le eyi cƆwo ji nƆ agbetƆ a vo fàfà,

SƆsƆ dandandanme Ɔ, gbƆhwe agbe tƆwo a wa do egbèfan lƆ ji Ɔ, wo Ɔo a Ɔó susu Ɔeke do ace kodo vovokpƆkpƆ lƆ wo ji.

EYITADO

BƆBƆGAN DE EGBEFAN CƆ sƆsƆ ace agbetƆtƆwo ñu;

Egbefandede cƆ yi nyi ejukƆnwo, plenu dƆ, yi wo a wa nƆ, yi ameshyame kodo wowo bƆbƆwo a Ɔo nƆ enukuvi, a tekpƆ, sƆto enukplankplan ko enununyanya gome, a tekpƆ nƆ amebubu ko vovokpƆkpƆ a yi ameshyame kodo wowo bƆbƆwo a Ɔo nƆ enukuvi, a tekpƆ, sƆto enu kplankplan ko enununyanya gome, a tekpƆ nƆ amebubu ko vovokpƆkpƆ a yi ñuko kenju nƆ, le blawublawume Ɔ, edƆ lƆwo a nyi wawa le ejukplekple lƆwo me, nƆ wo a zan wo nyƆnƆnwitƆ le ame ciwo yi do kple kplegbé lƆwo xwe kodo ame ciwo yi wo sƆ do alƆme nƆ wo nƆ wo a kpa ace nƆ wo.

Akpa 1

AgbetƆwo plenu vanƆ gbeme ko vovodƆeka gbeswegbeswe, sƆto amenyinyi ko acƆwo gome; wo xƆnƆ susunywin ko jimenywi so esexwe. Wo Ɔo a we nƆvi ƆaƆa wowo nƆnƆwo gbƆ.

Akpa 2

Amedekpokpwi Ɔo a kpƆ nyƆna le ace ko vovo ciwo yi le egbe fandede cƆ lƆ me. Amede de Ɔo egbe a mƆ akƆ, gbaza, ñusukonyƆnunyinyime, egbe, sènsèn, politikinyƆ alo enyƆbudewo ci yi kan agbetƆ, dƆkun, jijixwe alo enyƆ alƆkpabude yi a na yi agbetƆ da kpƆ nenehan nyƆna.

SƆ zeto yenu Ɔ, wo de Ɔo egbe a zƆndo politikise alo jejeshi le xixeme nƆ eju amedeéƆo nu a Ɔe eju lƆ do akpo. NƆ eju cime amelo so xƆ ablƆde can e le ejubuugƆnme can, Ɔe le yidekishi can alo Ɔe Ɔo egbe a zan yideki le ci e drwi nene can Ɔ wo Ɔe Ɔo egbe a Ɔidoakpo.

Akpa 3

Amèdèkpokpwi dọ nà agbenà le vovokpàkpà kọ kandoji amenutàtò mè.

Akpa 4

Amèdè dè dọ egbe a sọ ehàlò wà ahwashì alo kannumà; agbetò a sọ wà ahwashì alo kannumà le alàdèkpò kpwinu nyi esè.

Akpa 5

Wọ dè dọ a dè efun nà agbetò, kpà wọ dà dọ aya nà agbetò, a wà xomèevenu, elannu alo enudèagbetàkpàtò nuwọ kodo mèdèkpokpwi.

Akpa 6

Amèdèkà dọ egbe a nya le afidèkpokpwi mọ agbetanyinyi yeetò dọ àcè kodo esè ciwọ wọ dọ a nyi.

Akpa 7

Le esè nukà ò, agbetòwọ plẹnu nyi enudèkè, é le gbeswègbeswè; wọ dọ egbe nà candoji alo nyàna esetòwọ gbeswègbeswè. Wọ plẹnu dọ egbe nà candoji dèkẹjume egacimè yi wọ dèdèà voklan dọ enumowè a sọ gban egbefandèdè cè lẹ kodo wanaèkpokpwi ci a na yi wọ a gbin.

Akpa 8

Agbetàdèkpokpwi dọ egbe a je ehwè le kojodòxu eyijumètò ci gbà a je ehwè le dru nà wọ gban àcè alòmajẹnu ciwọ esè gangan alo esè gbàlìdèkpokpwi ni wọ.

Akpa 9

Wọ dè dọ egbe ci a le amè gbali gbali enudemawamawa, akpanu sensenà a sọ dọ egamè alo a dọ esè a sọ nyi ti le eyijumè.

Akpa 10

Agbetàdèkpokpwi dọ àcè, le egbe sàswe kọnu mè yi enyà ci nu ò yi e le ò, wọ a si ni shigbe le wọ a se amèbuwotò nènè, le ahwamè le kojodotò ciwọ ji wọ dà ẓin, yi wọ a nà enyàji, wọ dà nà agbetàji. Le eganòmè ò, kojodotòlò a nu àcè kodo esekanyinyi eyitòwọ ni alo adodwi ci le enyà vwin ciyi byà etodàndàn ciwọ yi wọ dọdọ ò ni.

Akpa 11

1. Nà wọ dọ enyàvwin ciwọ byà etodàndàn nà amèdè ò, gbàxwe esè a xọ mèlò, kojodotòwọ dọ a dèfyo le ahwamè, le esemànu mọ nènèhamè ò, yè wà enyàvwin ci yi byà etodàndàn nyawọ, mādèfyo godu ò, wọ dè dọ egbe a mọ mèlò wà nènèhamè nu. Le kọjo lẹ dọxu ò, wọ dọ a tekpà a hwlingan le esè nyikòmè gbàxwe a gbo.

2. Wọ dè dọ egbe a sọ esè xọ amèdè nà enyà alo enumadọenji ci yi esè eju lẹ tọ alo esè ejuwọ plẹnutò dè gbe le hwecinu wọ wà enu lẹ. Nènèkè ò, esè dè xọ enuvwin ci yi byà etodàndàn dèà, esè hunnà yi wọ a sọ xọ amèci yi je agò lẹ le hwenànnunè; wọ dà dèn eto nà amèlò wugan eto ci esè hwenànnutò lẹ byà.

Akpa 12

Wọ dè dọ a sọ tafutafu a yi je amèbunyòmè a sọ xodyi yi kọ eyi mawọ, eyi nuwọ nènèkè ò, ganwuamètò dè dè dọ àcè aẓin amèbu wenawọ ji a hlèn, yi a gbe sọ gbale nyikò ni; esè lẹ, gbe nènè wanawọ.

Akpa 13

1. Amédé kpokpwi dọ ace vo, a dyi sa a yi afi ci yi drwi; nénéke yi e dọ ace a dọ nǎxu le eju dẹ kpokpwi mé.
2. Amédé kpokpwi dọ ace a to le eju dẹ kpokpwi mé; e sennj to le eyi ntǎ jumé a yi kaka a gbe trǎ gbǎ va mé fáfédé.

Akpa 14

1. Nǎ eganwuamécékpatǎwo je egamé nǎ amédé ǎ, nǎ amé lǎ a sǎ sennj a hwlen eyi ta ǎ, e dǎgbe a byǎ bexu eju dẹ kpokpwi yi eju lǎ dọ a xwé fafa dẹ.
2. Nǎ amédé je esenu mé nyao ǎ, ace ejukǎnwǎo plenjutǎ cídẹ de nagbe be yi le shito a yi eju bu mé.

Akpa 15

1. Amédé kpokpwi dọ a nyí ejudékamevi.
2. Eganwuamécékpatǎ dẹ de dọ ace yi a gbe nǎ eyi jumétǎ dẹ be yi da gbe nyi yewo jumevi; nénéke de dọ ace yi a gbe ni be yi nju gbe sǎ eju bu a trǎ eju hǎn mé vi.

Akpa 16

1. Le asudédẹ alo nyǎnudédẹ gamé ǎ, dẹkaje ko cugbeje ciwo yi nyi akǎbunǎwo, ejubujubumétǎwo alo sensen ebuebu mé tǎ wo ǎ, wo sennj dẹ wo nǎnǎ wo, yi a sǎ egbe dọ eju a gbaku. Ace dẹka nmé yi wo dọ le enushyanumé so dẹdẹ hwenu kaka va sǎ yi wo dẹkiwo gbegbe hwenu.
2. Amé ciwo yi jiji a dẹ wo nǎnǎwo ǎ, wo vi dọ a na egbeta dẹkanumé gbǎhwe eju a nya be wo dẹ wo nǎnǎwo nyao.
3. Wǎ jítǎwo yi nyi njuklen alo esha ci yi a le nkǎ nǎ wo: nénéke yi wo dọ a nyi kuku le eta nǎ wo né.

Akpa 17

1. Amé dẹka kpanj yǎ a, alo e le egbǎbǎbǎmǎ yǎ ǎ, e dọ ace do eyi ntǎ nuji.
2. Ace dẹ kpokpwi de dọ a xǎ amǎnjutǎnu leshi ko akpasensen.

Akpa 18

Amédé kpokpwi dọ ace a vo le enu ci yi druui le eyi tamé, ejimé ko sǎnsǎn kpaxwe; e sennj gbé dǎli sǎnsǎn kodo eyi susu lǎ wo, alo a dẹ wo to nǎ eju a jeshi; e sennu like nǎ sensen ko susu lǎwo a dǎn améwo bǎ do eyi dẹki nju sǎ to nukǎyi yi le enukplankplan enuwawa, kodo sensen alo sensenwanawo plenju nju.

Akpa 19

Agbetǎ dẹkpokpwi dọ ace a vo le eyi susu alo eyi taméubumé; e dọ ace a vo a nu enyǎ ci yi le susumé ni nǎ eju a se; e dọ ace a ji gǎnmé nǎ enuwo ko enyǎwo, a to emǎwo kenjukenju ji a drá wo nǎ xìxè kǎnjune alo ejuwo kpu a se; enudẹ kpokpwi dẹ dọ a donjuklen alo vǎnvǎn ni.

Akpa 20

1. Agbetǎ dẹkpokpwi dọ ace a vo le bǎbǎwawa kodo egbe ci yi gbe ahwawawanyǎwo gbǎ.
2. Wo de dọ a sǎ eganwuamé a sǎ lǎn amé do ehabǎbǎdémé.

Akpa 21

1. Amēde kpokpwi dō a sō eyi fō cute a kpankōn le eyi ju nūkōyiyi wanawo mē, alo a nagbe nō amēbu a wē.
2. Sō to edōwa gōmē ɔ, amēwo plēn dō a kpō texwe gbeswēgbeswē.
3. Ejukōnwō drodro ɔ, eyi a nyi esha le nūkō nō ejuwomēcekpakpa. Eyi ji yi wō dō a zōn nō nō akōdadawo dō jōjwē ji gamegame.

Akpa 22

Amedekpokpwi le egbeme dō a vo faa a kpō nyōna sōso alōdowomē, alōdo hōnwō a na yi a kpō vivivi le acē ciyi kan dōkunmōwo, agbetō ejunuyanya ciwo de dō a hwedo amē, yi a na nūkōyiyi nō amēnyinyi le hlōn hlōn eju dēkadēka ko wowoxlōwawamē. Nēnēhamē hlōnhlōn ko exlōwawa kan dōkun eju dēkadēkatō.

Akpa 23

1. Amēde kpokpwi dō a wa edō ci yi je kodi le jūmē, yi a kpō nyōna ciwo yi le edō lō wawamē.
2. Evototo dēkpokpwi de dō a nō ehocucumē nō edō dēkamuwatōwo.
3. Edōfencu ɔ, e dō a sun edōwatō ko eyi xomuwo, vō nō da sunō, wana bu dēwō dō a le e jūmē a sō na wō vovo.
4. Edōwatō dēkpokpwi dēgbe a dō edōwatōwobōbō ci yi drwi mē a sēn nū a gbe nō amētafu.

Akpa 24

Edōwatō dēkpokpwi dō a dō gbōngbōn hwenū a sō vo, edōwagamēwo dō a nyi dredremē. Le exwekpegbōnjwiin eyi tōwo mē ɔ, wō dō a cu nō efēn ni.

Akpa 25

1. Amēde kpokpwi dō a dō enu ci yi a sō kpō eyi ko eyi xomuwoji sōto lanmēsēn, enuḍuḍu, acōḍḍḍ, xōmēnōnō, dotoxweyiyi ko alōdoamejudōwaxu ciwo a na yi wō a vo; wō dō a nō godu ni le edōmakpōwa game, edōlehwenū, le ekpoxōmē, nyōxomē, nēnēke le enuwanu ciwo yi de so eyiṇutō drodro nū wō hwenū.
2. Alōdu dē dō a li nō evijitōwo ko wō vi. Evi ci yi asu ko ashi ji ji ko ci yi wō ji le gbanji wō ɔ, wō sō enu le ejūmē, yi evototo dē de dō a nō wō mē.

Akpa 26

1. Amēde kpokpwi dō a yi sukulu a xō enunyanya gbaligbali, e glo ka ka can ɔ, a xō enunyanya gōnmetō dandandan. Alōnūdō kplanxu sukulu wō dō a ni nō amē kpu. Sukuluganwō ɔ, wō dō a hun wō nō amē ciwo nūnunyanya je àbà hōn mē nō.
2. Sukulu dō a na wō a nyanūnu sō to agbetōbubu gōmē. E dō a na yi wō a nya be enusōkeamē, exlōwawa le ejuwo glāmē akōwō alo sensen wō gblāmē kodo ejuwokplekplegbe nuwanawo ci wō a na yi vovo a nō gbemē, enu hōnwō ɔ, enu vevi yi wō nyi.
3. Kplankplan ciha nūmē yi dēviwo a xō ɔ, e dō a nyi wō jitōwo nyō.

Akpa 27

1. Agbetōdēkpokpwi dō a vo a wa emumumunuwo kodo eyitōwo, akpō jījōle aḍanūḍōḍōḍōwō gbō, kenju a nō waxu nō nūkōyiyi sōto enudwi kuku gōmē kodo wanywi ciwo yi a to le mē.
2. Amēdekpokpwi ci yi nyi edōdēwatō dōgbe a hwlen wananywi ciwo yi to le eyi nudwikuku gōmē, eyi ḍanūḍōḍōwema ko eyi ḍanū gōmē.

Akpa 28

Amedekpokpwi dogbe a bya be hannyahannya hugbe na ejume, na wo a zan do ace kodo vovokpakpa ciwo yi ze le gbefandede ceme, saso agbetononome gbe saso ejukonwononome.

Akpa 29

1. Amedekpokpwi do a wa edo na eyiju cime yi eyi nonome alo eyigbetonyinyime a to le, le vovokpakpa kodo hukayiyi adodwi gome.

2. Le eyice kodo eyivovokpakpazanzanme a, ese dowo yi a gbe enyo na ame na wo a so jeshi amebucewo kodo eyi vovokpakpawo gbahwe a so kpa eme a dra enu do le wana gome, le hannyahannya ma do do acekpakpame kodo vovo gbaja le eju ci yi ya na eyidekishi.

3. Tretregbedi, wo de do egbe a zan ace cewo kodo vovokpakpa cewo to amebudewo ciwo de nyi afodoxuwo na DEKAWAWAGBE EJUKONWOTO.

Akpa 30

Ejudekpokpwi, ehababdekpokpwi, amedekpokpwi de do egbe a so Egbe fandede ce a so wa enubade alo a so wa kanlindade shigbe a so gbe be agbetowo da zan ace ko vovokpakpa ciwo yi ze le wemaceme.
